

5

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра економіки та безпеки підприємства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з наукової роботи
та інновацій,
проф. Бояр А. О.

«23» 06

2016 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

06

2016 р.

**Економіка та управління підприємницькими
системами**

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки доктора філософії

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальності 051 Економіка

Луцьк – 2016

5

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка та управління підприємницькими системами» для докторів філософії спеціальності 051 Економіка денної форми навчання. – “31” серпня 2016 р. – 18 с.

Розробник: Полінкевич О. М., д.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки і безпеки підприємства

Рецензент: Липич Л. Г., д.е.н., професор, декан інституту економіки та менеджменту

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри економіки та безпеки підприємства

протокол № 13 від 07. 06.2016 р.

Завідувач кафедри: (Полінкевич О. М.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково–методичною комісією інституту економіки та менеджменту

протокол №13 від 08. 06.2016 р.

Голова науково–методичної комісії інституту (Бегун С. І.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково–методичною радою університету

протокол №10 від 15. 06.2016 р.

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науковою радою університету

протокол №11 від 16. 06.2016 р.

© Полінкевич О. М., 2016 р.

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка та управління підприємницькими системами» складена відповідно до освітньо–професійної програми для галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та навчального плану підготовки доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система принципів та методів розробки та реалізації економічних рішень, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності та прийняття управлінських рішень з питань обґрунтування, розробки, реалізації бізнес-проектів.

Міждисциплінарні зв'язки: економічна теорія, маркетинг, менеджмент, планування діяльності підприємства, макроекономіка, політична економія, вища математика, теорія статистики, історія економічних вчень, бухгалтерський облік.

Робоча програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

Змістовий модуль 1. Основні, оборотні засоби промислового підприємства, трудові ресурси.

Змістовий модуль 2. Оцінювання продукції та діяльності промислового підприємства.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів: 3	05 Соціальні та поведінкові науки	денна форма навчання
		нормативна
Модулів: 2	051 Економіка	Рік підготовки: 2
Змістових модулів: 2		Семестр: 4
ІНДЗ: немає		Лекції: 20 год.
Загальна кількість годин: 90		Практичні: 12 год.
Тижневих годин	Доктор філософії (Phd)	Самостійна робота: 58 год.
Аудиторних: 2		Консультації: 0 год.
самостійної роботи: 2,5		Форма контролю: екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Економіка та управління підприємницькими системами» є допомога студентам в отриманні ґрунтовних знань з економіки підприємств та практичних навичок у прийнятті економічно обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності господарювання, формування здатностей самостійно мислити, приймати управлінські рішення, виконувати комплексні економічні розрахунки для ефективного здійснення господарської діяльності на рівні підприємств.

2.2. Завданнями даної дисципліни є:

- вивчення господарських процесів, що відбуваються у виробничо-комерційних системах підприємств;
- закріплення комплексу економічних знань і засвоєння досягнень теорії та практики управління підприємствами.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

- організаційно-правові основи діяльності підприємства;
- характеристику ресурсного потенціалу та методи оцінки його використання;
- організацію оплати праці;
- теоретичні та методичні основи формування витрат та цін на продукцію;
- визначення фінансових результатів та оцінки ефективності діяльності підприємства;
- показники оцінювання фінансового стану;
- основи фінансової та інвестиційної діяльності підприємства;
- методи оцінки ефективності проектів капітальних вкладень.

вміти:

- застосовувати набутті теоретичні знання та практичні навички у галузі виконання економічних розрахунків;
- проводити техніко-економічний аналіз підприємства;
- обгрунтовувати технічні та організаційні рішення на основі економічних критеріїв у рамках майбутньої професійної діяльності;
- здійснювати ефективне управління виробничими витратами та ціноутворенням;
- розробляти заходи щодо підвищення ефективності виробництва і кращого використання ресурсів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основні, оборотні засоби промислового підприємства, трудові ресурси

Тема 1. Організаційно–правові основи діяльності підприємства

Господарська діяльність відповідно до законодавства України. Поняття господарської діяльності згідно з Господарським кодексом України.

Підприємництво та некомерційна господарська діяльність. Господарсько–виробничі, організаційно–господарські та внутрішньогосподарські відносини, які становлять сферу господарських відносин. Основні засоби регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання. Поняття та мета створення торгово-промислових палат.

Підприємство як організаційна форма господарювання. Поняття підприємства. Види та організаційні форми підприємств залежно від форми власності, способу утворення (заснування) та формування статутного фонду, кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції.

Поняття та види господарських товариств. Поняття господарського товариства. Види господарських товариств: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства. Установчі документи господарських товариств.

Об'єднання підприємств: поняття та види. Поняття об'єднання підприємств. Асоціації, корпорації, консорціуми, концерни як основні види об'єднань підприємств, їх особливості, рівень централізації функцій учасників.

Організаційні структури управління підприємствами. Організаційна структура управління підприємством. Типи організаційних структур: лінійна, функціональна, лінійно–функціональна, дивізіональна, матрична. Порівняльна характеристика основних типів організаційних структур: переваги та недоліки, умови господарювання для доцільного застосування.

Тема 2. Основні засоби підприємства

Поняття, класифікація, види оцінки основних засобів підприємства. Поняття активів та склад оборотних і необоротних активів підприємства. Поняття основних засобів. Класифікація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку, залежно від виду діяльності підприємства, за характером участі основних засобів у сфері матеріального виробництва та за

роллю в процесі виробництва. Види вартісної оцінки основних засобів: первісна, переоцінена, залишкова, середньорічна, амортизована, ліквідаційна.

Знос та амортизація основних засобів. Поняття зносу, амортизації, терміну корисного використання основних засобів. Види зносу основних засобів: фізичний та моральний, у взаємозв'язку з формами їх відтворення: ремонтом (поточним, капітальним), модернізацією та заміною засобів праці. Методи нарахування амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий, сфера їх застосування. Встановлені Податковим кодексом України обмеження щодо мінімально допустимих строків амортизації за групами основних засобів та застосування методів прискореної амортизації.

Показники, що характеризують технічний стан та рух основних засобів. Методика розрахунку показників технічного стану основних засобів: коефіцієнтів зносу та придатності. Ступінь фізичного та морального зносу основних засобів у вітчизняній промисловості порівняно з розвиненими країнами світу. Методика розрахунку та інтерпретація показників руху основних засобів: коефіцієнтів оновлення, вибуття, приросту.

Показники використання основних виробничих засобів. Методичні основи обчислення та інтерпретація узагальнюючих показників використання основних засобів: фондівдачі, фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності основних засобів. Методика обчислення, інтерпретація та максимально прийнятні значення приватних показників використання основних засобів: коефіцієнта екстенсивного, інтенсивного навантаження, інтегрального та коефіцієнта змінності. Порядок визначення га відмінності календарного, номінального (режимного), ефективного (дійсного) та фактичного фондів часу роботи устаткування. Основні шляхи підвищення ефективності використання основних засобів.

Виробнича потужність підприємства. Поняття проектної та виробничої потужності. Одиниці виміру виробничої потужності залежно від виду діяльності підприємства та типу виробництва. Три види виробничої потужності

залежно від часу визначення: вхідна, вихідна та середньорічна, та методика їх розрахунку. Основні чинники, які визначають виробничу потужність. Взаємозв'язок виробничої потужності підприємства, провідного цеху та провідної групи устаткування цеху. Провідні цехи та групи устаткування за видами економічної діяльності промислових підприємств. Три типові групи розрахунків виробничої потужності: верстатного устаткування з перервним режимом роботи, устаткування періодичної дії з безперервним режимом роботи, а також пропускної здатності виробничої площі. Основні шляхи поліпшення використання виробничої потужності.

Тема 3. Оборотні кошти підприємства

Поняття та склад оборотних коштів підприємства. Поняття оборотних коштів підприємства як сукупності грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу оборотних виробничих засобів і засобів обігу. Поняття оборотних виробничих засобів і засобів обігу, склад цих двох груп оборотних засобів. Основні стадії кругообігу оборотних засобів та поняття виробничого циклу.

Нормування оборотних коштів. Зміст та доцільність нормування оборотних коштів. Нормовані та ненормовані оборотні кошти. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів: аналітичний, коефіцієнтний і прямою розрахунку. Визначення нормативів оборотних коштів у: виробничих запасах, незавершеному виробництві, залишках готової продукції, методом прямого розрахунку.

Показники ефективності використання оборотних коштів. Методика розрахунку та інтерпретація показників ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнта оборотності оборотних коштів, коефіцієнта завантаження, тривалості обороту та рентабельності оборотних коштів. Методика розрахунку та інтерпретація абсолютного та відносного вивільнення оборотних коштів. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Тема 4. Персонал підприємства та продуктивність праці

Поняття, класифікація та структура персоналу. Поняття «трудові ресурси» та «персонал підприємства». Реальні та потенційні трудові ресурси. Класифікація персоналу підприємства за ознаками: участі у виробничому процесі, виконуваними функціями, професіями та спеціальностями, кваліфікаційним рівнем. Методичні основи визначення забезпеченості підприємства персоналом. Сіру тура персоналу підприємства та чинники її формування.

Показники руху персоналу. Методика розрахунку та інтерпретація коефіцієнтів обороту по прийому, обороту по вибуттю, плинності, сталості складу персоналу підприємства.

Методи розрахунку чисельності робітників. Сфера застосування, вихідні дані та порядок розрахунку чисельності робітників трьома основними методами: за трудомісткістю робіт, за нормами обслуговування та за робочими місцями. Методика розрахунку балансу робочого часу, який складається з календарного, номінального та ефективного фондів часу.

Поняття та показники продуктивності праці. Поняття «продуктивність праці», методи її вимірювання. Методика розрахунку трудомісткості продукції. Вихідні дані та методичні основи визначення виробітку. Середньорічний, середньоденний та середньо годинний показники виробітку. Залежність між показниками продуктивності (виробітком та трудомісткістю).

Тема 5. Оплата і мотивація праці

Поняття, склад і функції заробітної плати. Поняття заробітної плати та мінімальної заробітної плати згідно з діючим законодавством. Різниця між номінальною та реальною заробітною платою. Основні чинники, від яких залежить розмір заробітної плати. Складові витрат на оплату праці: основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Цільова спрямованість, принципи, напрями та критерії реалізації головних

функцій заробітної плати: відтворювальної, стимулюючої, регулюючої, соціальної.

Форми і системи оплати праці. Тарифна система як основа організації оплати праці на вітчизняних підприємствах, її складові: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно–кваліфікаційні характеристики (довідники). Основи формування тарифної сітки (схеми посадових окладів) та зміст тарифно–кваліфікаційних характеристик. Форми оплати праці у рамках тарифної системи: відрядна та почасова, їх переваги та недоліки, умови застосування. Системи нарахування заробітної плати у межах відрядної форми оплати праці: пряма відрядна, непряма відрядна, відрядно–преміальна, відрядно–прогресивна й акордна. Системи нарахування заробітної плати у межах почасової форми оплати праці: проста почасова, почасово–преміальна та оплата за посадовими окладами.

Мотивація трудової діяльності. Система мотивації як сукупність взаємопов'язаних заходів, які стимулюють окремого працівника або трудовий колектив у цілому щодо досягнення індивідуальних і спільних цілей діяльності підприємства. Концептуальні характеристики моделей мотивації, які ґрунтуються на теоріях: потреб, очікування, справедливості. Вимоги до системи мотивації на рівні підприємства та методи мотивації.

Змістовий модуль 2. Оцінювання продукції та діяльності промислового підприємства

Тема 6. Загальна характеристика продукції

Поняття та класифікація продукції. Економічна сутність категорій «готові вироби», «напівфабрикати», «незавершене виробництво». Класифікація продукції, яка виробляється, за економічним призначенням. Номенклатура та асортимент продукції.

Вимірники обсягу продукції. Вимірники обсягу продукції: натуральні, умовно-натуральні, трудові та вартісні. Склад та методика визначення

вартісних показників обсягу продукції: товарної, валової, реалізованої та чистої продукції.

Тема 7. Витрати та собівартість продукції

Класифікація та склад витрат підприємства. Поняття витрат. Класифікація витрат за ознаками: місце виникнення витрат, вид продукції, єдність складу (однорідність) витрат, вид витрат, спосіб перенесення вартості на продукцію, залежність від зміни обсягу виробництва, відношення до собівартості робіт, календарний період, доцільність витрачання. Склад витрат підприємства. Порядок визначення витрат за видами діяльності підприємства: основною, операційною, фінансовою, інвестиційною, звичайною. Групування витрат операційної діяльності за економічними елементами.

Собівартість промислової продукції, методи її калькулювання. Поняття виробничої собівартості промислової продукції, її склад за калькуляційними статтями. Склад загальновиробничих витрат, методичні основи розподілу постійних загальновиробничих витрат на кожен об'єкт витрат і визначення нерозподілених постійних загальновиробничих витрат. Основні методи калькулювання виробничої собівартості промислової продукції: позамовний та попередільний. Склад собівартості реалізованої продукції.

Витрати операційної та звичайної діяльності підприємства. Склад витрат операційної діяльності підприємства. Склад витрат звичайної діяльності підприємства. Склад адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних, фінансових, витрат від участі в капіталі, інших витрат.

Тема 8. Ціни на продукцію (послуги) підприємства

Поняття, значення для підприємства та види цін. Співвідношення економічної цінності та ціни продукції. Поняття ціни. Класифікація цін залежно від: ступеня участі держави в процесі ціноутворення, можливості зміни ціни договору, обліку транспортних та інших супутніх витрат у ціні, виду економічної діяльності. Порядок формування цін на продукцію підприємства.

Цінова політика та цінова стратегія підприємства. Поняття цінової політики. Сучасна концепція управління, згідно з якою головною метою діяльності підприємства повинно бути постійне збільшення його акціонерної вартості. Сутність активної та пасивної політики цін підприємства. Поняття стратегії ціноутворення. Типові стратегії: високих, низьких та нейтральних цін.

Методи ціноутворення. Поняття методу ціноутворення. Групи методів ціноутворення: витратні, ціннісні, основані на діях конкурентів. Основні методи визначення ціни, їх переваги і недоліки, умови застосування.

Тема 9. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства

Прибуток як фінансовий результат діяльності підприємства. Поняття доходу та прибутку. Групування показників доходу і прибутку в розрізі видів діяльності підприємства. Методика розрахунку показників: валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, прибутку від звичайної діяльності, чистого прибутку.

Показники ефективності. Показники економічної ефективності. Методичні основи визначення показників: рентабельності продукції, рентабельності власного капіталу, рентабельності сукупних активів підприємства. Факторна модель аналізу рентабельності сукупних активів підприємства як добутку показників рентабельності реалізації та оборотності сукупних активів.

Визначення точки беззбитковості. Поняття точки беззбитковості. Аналітичний та графічний методи визначення точки беззбитковості. Поняття запасу міцності. Визначення та інтерпретація коефіцієнта запасу міцності.

Тема 10. Фінансова діяльність підприємства

Зміст фінансової діяльності. Поняття фінансової діяльності, фінансових ресурсів підприємства. Сутність фінансів та основні види фінансових відносин підприємства. Внутрішні та зовнішні джерела формування фінансових ресурсів. Фінансовий менеджмент як система управління, суб'єктом якої є фінансова служба підприємства, об'єктом – фінансові ресурси у вигляді грошового

обороту господарюючого суб'єкта. Схематичне представлення потоків грошових коштів підприємства.

Оцінка фінансового стану підприємства. Бухгалтерська звітність як основне джерело інформації для проведення оцінки фінансового стану підприємства. Перелік користувачів інформації щодо фінансового стану підприємства та мета його оцінки. Методика оцінки, яка включає аналіз структури балансу підприємства и оцінку його динаміки; аналіз поточного рівня ліквідності та платоспроможності, а також прогноз платоспроможності підприємства; оцінку фінансової стійкості; аналіз рентабельності підприємства; оцінку ділової активності.

Тема 11. Інвестиційна діяльність підприємства

Економічний зміст та класифікація інвестицій. Поняття «нововведення», «інвестиції», «капітальні вкладення» та взаємозв'язок між ними. Класифікація інвестицій. Відновлювальні різновиди капітальних вкладень: нове будівництво, реконструкція, розширення та технічне переозброєння. Джерела фінансування капітальних вкладень.

Зміст інвестиційного проекту та обґрунтування його доцільності. Поняття та основні характеристики інвестиційного проекту. Класифікація проектів. Основні джерела та можливі причини відхилення ідей проектів. Методичні основи попереднього аналізу здійсненності проекту. Зміст техніко–економічного, фінансового та загальноекономічного аналізу. Завдання екологічної та соціальної експертизи проектів. Умови, за дотримання яких проект може вважатися вивіреном і готовим для передачі на стадію детальної розробки та реалізації.

Методи оцінки ефективності проектів капітальних вкладень. Підходи до оцінки ефективності інвестиційних проектів. Суть концепції вартості грошей з урахуванням часу, поняття та методичні основи розрахунку майбутньої та теперішньої вартості грошових потоків. Методичні основи визначення та

інтерпретації показників чистої теперішньої вартості, внутрішньої норми рентабельності, строку окупності.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Конс.	Сам.роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Основні, оборотні засоби промислового підприємства, трудові ресурси					
Тема 1. Організаційно-правові основи діяльності підприємства	8	2			6
Тема 2. Основні засоби підприємства	8	2			6
Тема 3. Оборотні кошти підприємства	10	2	2		6
Тема 4. Персонал підприємства та продуктивність праці	10	2	2		6
Тема 5. Оплата і мотивація праці	10	2	2		6
Разом за змістовим модулем 1	46	10	6	0	30
Змістовий модуль 2. Оцінювання продукції та діяльності промислового підприємства					
Тема 6. Загальна характеристика продукції	6	2			4
Тема 7. Витрати та собівартість продукції	6	2			4
Тема 8. Ціни на продукцію (послуги) підприємства	6	2			4
Тема 9. Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства	8	2	2		4
Тема 10. Фінансова діяльність підприємства	10	2	2		6
Тема 11. Інвестиційна діяльність підприємства	8		2		6
Разом за змістовим модулем 2	44	10	6		28
Усього годин	90	20	12	0	58

5. Теми практичних занять

Таблиця 3

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	2	3
1	Оборотні кошти підприємства	2
2	Персонал підприємства та продуктивність праці	2
3	Оплата і мотивація праці	2
6	Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства	2
7	Фінансова діяльність підприємства	2
8	Інвестиційна діяльність підприємства	2
	Разом	12

6. Самостійна робота

Таблиця 4

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	2	3
1	Організаційно-правові основи діяльності підприємства	6
2	Основні засоби підприємства	6
3	Оборотні кошти підприємства	6
4	Персонал підприємства та продуктивність праці	6
5	Оплата і мотивація праці	6
6	Загальна характеристика продукції	4
7	Витрати та собівартість продукції	4
8	Ціни на продукцію (послуги) підприємства	4
9	Фінансові результати та показники ефективності діяльності підприємства	4
10	Фінансова діяльність підприємства	6
11	Інвестиційна діяльність підприємства	6
	Разом	58

7. Індивідуальні завдання

Виконання індивідуального завдання не передбачене.

8. Методи навчання

У початковому процесі застосовують: лекції (інформаційні, аналітичні, проблемні), в тому числі з використанням мультимедійного забезпечення та інших ТЗН; практичні заняття; самостійну роботу студентів; диспути, дискусії та інші форми навчання. Методики викладання – проблемна та модульно-рейтингова системи навчання.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік, який складають здобувачі наукового ступеня доктора філософії в період заліково-екзаменаційної сесії.

Перелік питань до екзамену

1. Поняття господарської діяльності згідно з Господарським кодексом України.
2. Підприємництво та некомерційна господарська діяльність.
3. Господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини, які становлять сферу господарських відносин.
4. Основні засоби регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання.
5. Поняття та мета створення торгово-промислових палат.
6. Поняття підприємства. Види та організаційні форми підприємств залежно від форми власності, способу утворення (заснування) та формування статутного фонду, кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції.
7. Поняття та види господарських товариств.
8. Об'єднання підприємств: поняття та види.
9. Організаційна структура управління підприємством. Типи організаційних структур: лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізійна, матрична.

10. Порівняльна характеристика основних типів організаційних структур: переваги та недоліки, умови господарювання для доцільного застосування.

11. Поняття активів та склад оборотних і необоротних активів підприємства.

12. Поняття основних засобів. Класифікація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку, залежно від виду діяльності підприємства, за характером участі основних засобів у сфері матеріального виробництва та за роллю в процесі виробництва.

13. Види вартісної оцінки основних засобів: первісна, переоцінена, залишкова, середньорічна, амортизована, ліквідаційна.

14. Знос та амортизація основних засобів.

15. Методи нарахування амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий, сфера їх застосування.

16. Встановлені Податковим кодексом України обмеження щодо мінімально допустимих строків амортизації за групами основних засобів та застосування методів прискореної амортизації.

17. Методика розрахунку показників технічного стану основних засобів: коефіцієнтів зносу та придатності.

18. Ступінь фізичного та морального зносу основних засобів у вітчизняній промисловості порівняно з розвиненими країнами світу.

19. Методика розрахунку та інтерпретація показників руху основних засобів: коефіцієнтів оновлення, вибуття, приросту.

20. Методичні основи обчислення та інтерпретація узагальнюючих показників використання основних засобів: фондівіддачі, фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності основних засобів.

21. Методика обчислення, інтерпретація та максимально прийнятні значення приватних показників використання основних засобів: коефіцієнта екстенсивного, інтенсивного навантаження, інтегрального та коефіцієнта змінності.

22. Порядок визначення та відмінності календарного, номінального (режимного), ефективного (дійсного) та фактичного фондів часу роботи устаткування.

23. Основні шляхи підвищення ефективності використання основних засобів.

24. Поняття проектної та виробничої потужності. Одиниці виміру виробничої потужності залежно від виду діяльності підприємства та типу виробництва.

25. Три види виробничої потужності залежно від часу визначення: вхідна, вихідна та середньорічна, та методика їх розрахунку.

26. Основні чинники, які визначають виробничу потужність.

27. Взаємозв'язок виробничої потужності підприємства, провідного цеху та провідної групи устаткування цеху.

28. Провідні цехи та групи устаткування за видами економічної діяльності промислових підприємств.

29. Типові групи розрахунків виробничої потужності: верстатного устаткування з перервним режимом роботи, устаткування періодичної дії з безперервним режимом роботи, а також пропускну здатності виробничої площі. Основні шляхи поліпшення використання виробничої потужності.

30. Поняття оборотних коштів підприємства як сукупності грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу оборотних виробничих засобів і засобів обігу.

31. Поняття оборотних виробничих засобів і засобів обігу, склад цих двох груп оборотних засобів.

32. Основні стадії кругообігу оборотних засобів та поняття виробничого циклу.

33. Зміст та доцільність нормування оборотних коштів. Нормовані та ненормовані оборотні кошти.

34. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів: аналітичний, коефіцієнтний і прямою розрахунку.

35. Визначення нормативів оборотних коштів у: виробничих запасах, незавершеному виробництві, залишках готової продукції, методом прямого розрахунку.

36. Методика розрахунку та інтерпретація показників ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнта оборотності оборотних коштів, коефіцієнта завантаження, тривалості обороту та рентабельності оборотних коштів.

37. Методика розрахунку та інтерпретація абсолютного та відносного вивільнення оборотних коштів.

38. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.

39. Поняття «трудові ресурси» та «персонал підприємства». Реальні та потенційні трудові ресурси.

40. Класифікація персоналу підприємства за ознаками: участі у виробничому процесі, виконуваними функціями, професіями та спеціальностями, кваліфікаційним рівнем.

41. Методичні основи визначення забезпеченості підприємства персоналом.

42. Методика розрахунку та інтерпретація коефіцієнтів обороту по прийому, обороту по вибуттю, плинності, сталості складу персоналу підприємства.

43. Методи розрахунку чисельності робітників. Сфера застосування, вихідні дані та порядок розрахунку чисельності робітників трьома основними методами: за трудомісткістю робіт, за нормами обслуговування та за робочими місцями.

44. Методика розрахунку балансу робочого часу, який складається з календарного, номінального та ефективного фондів часу.

45. Поняття «продуктивність праці», методи її вимірювання. Методика розрахунку трудомісткості продукції. Вихідні дані та методичні основи визначення виробітку.

46. Середньорічний, середньоденний та середньо годинний показники виробітку. Залежність між показниками продуктивності (виробітком та трудомісткістю).

47. Поняття заробітної плати та мінімальної заробітної плати згідно з діючим законодавством. Різниця між номінальною та реальною заробітною платою.

48. Основні чинники, від яких залежить розмір заробітної плати.

49. Складові витрат на оплату праці: основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

50. Цільова спрямованість, принципи, напрями та критерії реалізації головних функцій заробітної плати: відтворювальної, стимулюючої, регулюючої, соціальної.

51. Тарифна система як основа організації оплати праці на вітчизняних підприємствах, її складові: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).

52. Основи формування тарифної сітки (схеми посадових окладів) та зміст тарифно-кваліфікаційних характеристик.

53. Форми оплати праці у рамках тарифної системи: відрядна та почасова, їх переваги та недоліки, умови застосування.

54. Системи нарахування заробітної плати у межах відрядної форми оплати праці: пряма відрядна, непряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна й акордна.

55. Системи нарахування заробітної плати у межах почасової форми оплати праці: проста почасова, почасово-преміальна та оплата за посадовими окладами.

56. Система мотивації як сукупність взаємопов'язаних заходів, які стимулюють окремого працівника або трудовий колектив у цілому щодо досягнення індивідуальних і спільних цілей діяльності підприємства. Концептуальні характеристики моделей мотивації, які ґрунтуються на теоріях: потреб, очікування, справедливості.

57. Вимоги до системи мотивації на рівні підприємства та методи мотивації.

58. Економічна сутність категорій «готові вироби», «напівфабрикати», «незавершене виробництво».

59. Класифікація продукції, яка виробляється, за економічним призначенням. Номенклатура та асортимент продукції.

60. Вимірники обсягу продукції: натуральні, умовно–натуральні, трудові та вартісні.

61. Склад та методика визначення вартісних показників обсягу продукції: товарної, валової, реалізованої та чистої продукції.

62. Поняття витрат. Класифікація витрат за ознаками: місце виникнення витрат, вид продукції, єдність складу (однорідність) витрат, вид витрат, спосіб перенесення вартості на продукцію, залежність від зміни обсягу виробництва, відношення до собівартості робіт, календарний період, доцільність витрачання.

63. Склад витрат підприємства. Порядок визначення витрат за видами діяльності підприємства: основною, операційною, фінансовою, інвестиційною, звичайною.

64. Групування витрат операційної діяльності за економічними елементами.

65. Собівартість промислової продукції, методи її калькулювання. Поняття виробничої собівартості промислової продукції, її склад за калькуляційними статтями.

66. Склад загальновиробничих витрат, методичні основи розподілу постійних загальновиробничих витрат на кожен об'єкт витрат і визначення нерозподілених постійних загальновиробничих витрат.

67. Основні методи калькулювання виробничої собівартості промислової продукції: позамовний та попередільний. Склад собівартості реалізованої продукції.

68. Витрати операційної та звичайної діяльності підприємства.

69. Співвідношення економічної цінності та ціни продукції. Поняття ціни.

70. Класифікація цін залежно від ступеня участі держави в процесі ціноутворення, можливості зміни ціни договору, обліку транспортних та інших супутніх витрат у ціні, виду економічної діяльності.

71. Порядок формування цін на продукцію підприємства.

72. Поняття цінової політики. Сучасна концепція управління, згідно з якою головною метою діяльності підприємства повинно бути постійне збільшення його акціонерної вартості.

73. Сутність активної та пасивної політики цін підприємства.

74. Поняття стратегії ціноутворення. Типові стратегії: високих, низьких та нейтральних цін.

75. Поняття методу ціноутворення. Групи методів ціноутворення: витратні, ціннісні, основані на діях конкурентів.

76. Основні методи визначення ціни, їх переваги і недоліки, умови застосування.

77. Поняття доходу та прибутку. Групування показників доходу і прибутку в розрізі видів діяльності підприємства.

78. Методика розрахунку показників: валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, прибутку від звичайної діяльності, чистого прибутку.

79. Показники економічної ефективності. Методичні основи визначення показників: рентабельності продукції, рентабельності власного капіталу, рентабельності сукупних активів підприємства.

80. Факторна модель аналізу рентабельності сукупних активів підприємства як добутку показників рентабельності реалізації та оборотності сукупних активів.

81. Визначення точки беззбитковості.

82. Поняття фінансової діяльності, фінансових ресурсів підприємства. Сутність фінансів та основні види фінансових відносин підприємства. Внутрішні та зовнішні джерела формування фінансових ресурсів.

83. Фінансовий менеджмент як система управління, суб'єктом якої є фінансова служба підприємства, об'єктом – фінансові ресурси у вигляді грошового обороту господарюючого суб'єкта.

84. Схематичне представлення потоків грошових коштів підприємства.

85. Бухгалтерська звітність як основне джерело інформації для проведення оцінки фінансового стану підприємства.

86. Перелік користувачів інформації щодо фінансового стану підприємства та мета його оцінки.

87. Методика оцінки, яка включає аналіз структури балансу підприємства и оцінку його динаміки; аналіз поточного рівня ліквідності та платоспроможності, а також прогноз платоспроможності підприємства; оцінку фінансової стійкості; аналіз рентабельності підприємства; оцінку ділової активності.

88. Поняття «нововведення», «інвестиції», «капітальні вкладення» та взаємозв'язок між ними.

89. Класифікація інвестицій. Відновлювальні різновиди капітальних вкладень: нове будівництво, реконструкція, розширення та технічне переозброєння. Джерела фінансування капітальних вкладень.

90. Поняття та основні характеристики інвестиційного проекту. Класифікація проектів.

91. Основні джерела та можливі причини відхилення ідей проектів.

92. Методичні основи попереднього аналізу здійсненності проекту. Зміст техніко-економічного, фінансового та загальноекономічного аналізу. Завдання екологічної та соціальної експертизи проектів.

93. Умови, за дотримання яких проект може вважатися вивіреном і готовим для передачі на стадію детальної розробки та реалізації.

94. Підходи до оцінки ефективності інвестиційних проектів.

95. Суть концепції вартості грошей з урахуванням часу, поняття та методичні основи розрахунку майбутньої та теперішньої вартості грошових потоків.

96. Методичні основи визначення та інтерпретації показників чистої теперішньої вартості, внутрішньої норми рентабельності, строку окупності.

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання: усне опитування, розв'язування задач та ситуаційних вправ, письмові роботи, контрольні роботи, самостійні роботи, тестові завдання, екзамен.

11. Розподіл балів формою контролю

Підсумкова оцінка (за 100-бальною шкалою) визначається як сума двох складових:

– сумарної кількості балів та поточне опитування з відповідних тем (40 балів);

– оцінки за екзамен (максимум 60 балів, з них 20 балів за кожне з двох теоретичних питань та 20 балів за виконання задачі).

Таблиця 5

Поточний контроль (max = 40 балів)										Підсумковий контроль (max = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2					Екзамен		
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Т	Т	Т	Т		Т	
1	2	3	4	5	6							
6	6	8	4	4	4	4	4	60		100		

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
75 – 81	C	
67 – 74	D	Задовільно
60 – 66	E	
1 – 59	Fx	Незадовільно

Для змістового модуля 1

1 балів – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції, розуміння та розкриття лише окремих позицій.

2, 3 бал – відповідь послідовна, проте недостатньо структурована.

4, 6 бали – відповідь логічні, чітка, структурована, проте не містить власних узагальнень та суджень.

6, 8 бали – відповідь чітка, логічна, структурована, містить власні узагальнення та судження.

Для змістового модуля 2

1 балів – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції, розуміння та розкриття лише окремих позицій.

2 бал – відповідь послідовна, проте недостатньо структурована.

3 бали – відповідь логічні, чітка, структурована, проте не містить власних узагальнень та суджень.

4 бали – відповідь чітка, логічна, структурована, містить власні узагальнення та судження.

Проміжний контроль проводиться письмово. Максимальна кількість балів 30 балів (загалом 60 балів за два модулі).

Підсумковий контроль – екзамен та залік. Оцінювання проволиться за результатами поточного та модульних контролів. При цьому можна набрати від 0 до 100 балів.

12. Методичне забезпечення

1. Економіка та управління підприємницькими системами: конспект лекцій для здобувачів доктора філософії за галуззю знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 073 Менеджмент. – ПП Іванюк, 2016. – 82 с.

2. Економіка та управління підприємницькими системами: методичні вказівки до практичних занять для здобувачів доктора філософії за галуззю знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 073 Менеджмент. – ПП Іванюк, 2016. – 46 с.

3. Економіка та управління підприємницькими системами: методичні вказівки до самостійної роботи для здобувачів доктора філософії за галуззю знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 073 Менеджмент. – ПП Іванюк, 2016. – 68 с.

13. Список джерел

Основна

1. Бондар Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Бондар. – К. : А.С.К., 2004. – 400 с.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

3. Економіка підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. С. Рижигов , В. А. Панков , В. В. Ровенська, Є. О. Підгора. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 272 с.

4. Економіка підприємства : навч. посіб. / А. В. Шегда [та ін.] ; за ред. А. В. Шегди. – [3–тє вид.]. – К. : Знання–Прес, 2003. – 335 с.

5. Економіка підприємства : навч.–метод, посіб. / Г. О. Швиданенко [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2000. – 248 с.

6. Економіка підприємства : підруч. / М. Г. Грещак [та ін.] ; за ред. С. Ф. Покропивного. – [3–тє вид.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 528 с.

7. Економіка та організація виробництва : підруч. / за ред. В. Г. Герасимчука, А. Е. Розенплентера. – К. : Знання, 2007. – 678 с.

8. Кодекс законів про працю України, затверджений законом УРСР від 10.12.1971 р. № 322–УІІ. – К. : Форум, 2005. – 168 с.

9. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затвержені наказом Державного комітету промислової політики України від 2 лютого 2001 р. № 47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

10. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755–УІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Положення Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Положення Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Положення Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» : Положення Міністерства фінансів України від 28 грудня 2000 р. № 353 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

17. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособ. / Г. В. Савицкая. – [6-е изд.]. – М. : Новое знание, 2001. – 704 с.

18. Україна у цифрах у 2013 році : статистичний збірник / за ред. О. Г. Осауленка. – К.: Державний комітет статистики України, 2014. – 252 с.

19. Шепеленко, Г. И. Экономика, организация и планирование производства на предприятии : учеб. пособ. [для студ. эконом. факульт. и вузов] / Г. И. Шепеленко. – [4-е изд.]. – М. : ИКЦ «Март», 2003. – 592 с.

20. Экономика предприятия : учеб. / под ред. Н. А. Сафронова. – М. : Юристь, 2002.–608 с.

21. Экономика предприятия : учеб, для вузов / под ред. В. Я. Горфинкеля, В. А. Швандара. – 3-е изд. – М.: ЮНИТИ–ДАНА, 2002. – 718 с.

Додаткова

1. Голов С. Дискуссионные аспекты амортизации / Сергей Голов // бухгалтерский учет и аудит. – № 5. – 2005. – С. 3–8.

2. Долгоруков Ю. Увеличение доли современных предприятий –важное направление промышленной политики / Ю. Долгоруков, И. Падерин // Экономика Украины. – 2005. – № 2. – С. 24–28.

3. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і ситуацій : навч. посіб. / С. Ф. Покропивний [та ін.]. – [2-ге вид.]. – К.: КНЕУ, 2005. – 323 с.
4. Економіка праці і соціально-трудові відносини : навч. посіб. / В. М. Ковальов [та ін.] ; за ред. В. М. Ковальова. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 256 с.
5. Зайцев Н. Л. Экономика организации : учеб, для вузов / Николай Леонтьевич Зайцев. – [2-е изд.]. – М. : Издательство «Экзамен», 2003. – 624 с.
6. Коупленд Т. Стоимость компаний: оценка и управление : пер. с англ. / Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Муррин. – М. : ЗАО «Олимп-бизнес», 2000. – 576 с.
7. Крайник П. П. Економіка підприємства : навч. посіб. / О. П. Крайник, Є. С. Барвінська. – [2-ге вид.]. – Львів : Інтелект-Захід, 2005. – 296 с.
8. Орлов О. О. Планування діяльності промислового підприємства : підручник / О. О. Орлов. – К. : Скарби, 2002. – 336 с.
9. Панков В. А. Управление стоимостью наукоемкого машиностроительного предприятия: теория и практика / Виктор Андреевич Панков. – К. : Наукова думка, 2003. – 424 с.
10. Плікус І. Й. Концепція вартісно-орієнтованого управління та можливості її використання при обґрунтуванні доцільності санації підприємств / І. Й. Плікус // Фінанси України. – 2011. – № 1. – С. 108–121.
11. Путятин Л. М. Экономика и финансы предприятия : учеб. / Л. М. Путятин, В. Б. Родинов. – М. : Экономика и финансы, 2006. – 648 с.
12. Скотт, м. Факторы стоимости. Руководство для менеджеров по выявлению рычагов создания стоимости / М. Скотт ; пер. с англ. – М. : ЗАО «Олимп-бизнес», 2000. – 432 с.
13. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. Ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К. : НВЦ ПБУВ, 2009. – 687 с.
14. Сумець О. М. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства : навч.-практ. посіб. [для студ. економ. спец.] / О. М. Сумець,

О. Є. Сомова, С. Ф. Пеліхов. – К. : Професіонал, 2007. – 208 с.

15.Турило А. М. Визначення відмінностей у сутності й оцінці категорій «економічний стан підприємств» і «фінансовий стан підприємства» / А. М. Турило, А. В. Агапова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 7. – С. 164–168.

16.Уолш К. Ключевые показатели менеджмента. Как анализировать, сравнивать и контролировать данные, определяющие стоимость компании : пер. с англ. / К. Уолш. – М. : Дело, 2000. – 360 с.

17.Фінанси підприємств : підруч. / А. М. Поддєрьогін [та ін.] ; за ред. А. М. Поддєрьогіна. – [6-те вид.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.

18.Чумаченко Н. Амортизационные отчисления – существенный источник финансирования инвестиций предприятия / Николай Чумаченко // Бухгалтерский учет и аудит. – № 8. – 2004. – С. 6–8.

19.Швиданенко Г. О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія / Г. О. Швиданенко. О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2002. – 192 с.

20.Шеремет А. Д. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учеб. / Анатолий Данилович Шеремет. – М. : Инфра-М, 2008. – 367 с.

21.Экономика предприятия / под ред. Е. Л. Кантора. – СПб. : Питер, 2002. – 352 с.

22.Экономика предприятия : учеб. / под ред. А. Е. Карлика, М. Л. Шульхгатера. – М. : Инфра-М, 2002. – 432 с.

23.Экономика предприятия : учеб, для вузов / под ред. Ф. К. Беа, Э. Дихтла, М. Швайтцера ; пер. с нем. – М. : Инфра-М, 2001. – 928 с.

24.Экономика предприятия : учеб, пособ. / Волков В. П. [и др.] ; под ред. А. И. Ильина, В. П. Волкова. – М. : Новое знание, 2003. – 677 с.

25.Экономика предприятия (фирмы) : учеб. / под ред. О. И. Волкова, О. В. Девяткина. – [3-е изд.]. – М. : Инфра-М, 2002. – 601 с.

Рекомендовані інтернет-ресурси:

Аналітичні центри та дослідницькі організації України

1. Верховна Рада України – www.rada.gov.ua.
2. Кабінет Міністрів України – www.kmu.gov.ua.
3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України – www.me.gov.ua.
4. Міністерство соціальної політики України – www.mlsp.kiev.ua.
5. Міністерство фінансів України – www.minfin.gov.ua.
6. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України – <http://www.minregion.gov.ua>.
7. Державна служба статистики – www.ukrstat.gov.ua.
8. Фонд державного майна – www.spfu.gov.ua.
9. Державна фіскальна служба України – www.sfs.gov.ua.
10. Агентство гуманітарних технологій – <http://www.aht.org>.
11. Міжнародний інститут бізнесу – <http://www.iib.com.ua>.
12. Міжнародний інститут порівняльного аналізу – <http://www.icaei.org.ua>.
13. Міжнародний центр перспективних досліджень – www.icps.kiev.ua.
14. Національна Академія наук України – <http://www.nas.gov.ua>.
15. Торгово-промислова палата України – <http://www.ucci.org.ua>.
16. Українська асоціація інвестиційного бізнесу – <http://www.uaib.com.ua>.
17. Український центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова – <http://www.uceps.com.ua>.
18. Український центр післяприватизаційної підтримки підприємств – <http://www.ucpps.kiev.ua>.
19. Центр антикризових досліджень – <http://www.anticrisis.come.to>.
20. Центр інновацій та розвитку – <http://www.ngoukraine.kiev.ua/ids>.
21. Центр стратегічних розробок – <http://www.ln.com.ua>.
22. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua.
23. Державна науково-технічна бібліотека України – www.gntb.n-t.org.
24. «Голос України» Газета Верховної Ради України – www.uamedia.visti.net/golos.

Зарубіжні та міжнародні центри та дослідницькі організації

1. Аналитический центр «Онлайн Россия» – <http://www.ancentr.ru>.
2. Бюро экономического анализа (Россия) – <http://www.beafnd.org/russian>.
3. Экспертный институт (Россия) – <http://www.exin.ru>.
4. Институт мировой экономики и международных отношений – www.isn.rsu.ru/imemo/index2.htm.
5. Світовий банк – <http://www.worldbank.org>.
6. Європейська комісія (EU) – <http://www.europa.eu.int>.
7. Українсько-європейський консультативний центр (UEPLAC); Ukrainian Economic Trends – <http://www.ueplac.kiev.ua>.
8. Світові Web-ресурси з економіки, Steve Gardner, Baylor University – hsb.baylor.edu/html/gardner/RESORS.HTM.
9. Centre for Social and Economic Research (CASE) – <http://www.case.com.pl/indexen.html>.
10. Український медіа-сервер (ЗМІ - преса, радіо, телебачення, органи законодавчої та виконавчої влади) – <http://www.vlada.kiev.ua/usm>.